

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-1.25>**С. М. Фурманюк**викладач кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ПРЕДМЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ПРАЦІ

У статті розглядаються питання інтеграції вищої освіти України у світовий простір, яка визначає для вищих навчальних закладів низку важливих стратегічних завдань, першочерговими з яких є відродження національних основ виховання дітей і молоді; оновлення й збагачення інтелектуального генофонду нації; підготовка національної інтелігенції, нової генерації педагогічних кадрів, здатних формувати духовний, інтелектуальний і творчий потенціал країни. Розглянуто завдання, цілі та способи їх вирішення на кожній ланці освіти, починаючи з дошкільної освіти.

Майбутнім вихователям дітей дошкільного віку під час навчання у вищих навчальних закладах повинна надаватися висококваліфікована професійна підготовка різних напрямів, зокрема і художньо-естетичного циклу. Розглянуто можливість художньо-практичної діяльності формувати у дітей конструктивні та художньо-проектні вміння і навички, сприяти їхньому творчому розвитку; можливість художньої праці інтегрувати технології механічної обробки матеріалів із художньо-конструкторською діяльністю, яка переходить у такий вид мистецької діяльності як дизайн.

Розглянуто теорію проблемного навчання, яка передбачає створення проблемної ситуації та активізацію самостійної діяльності студентів у її розв'язанні, що приводить до ґрунтовного засвоєння навчального матеріалу та розвитку творчого мислення. Визначено необхідність удосконалення змісту підготовки фахівців дошкільної освіти, що є важливим способом покращення методичного забезпечення такого процесу. Це зумовлено сучасними освітніми завданнями, потребами педагогічної практики щодо організації та проведення з дітьми занять із художньої праці та гурткових форм навчання.

Розглянуто програму навчальної дисципліни, спрямованої на поетапне оволодіння студентами теоретичних знань і практичних умінь у галузі художньо-естетичної діяльності, специфікацію художньої праці, форми, методи, прийоми, які використовуються у роботі з дітьми на заняттях із мистецького напрямку. Також розглянуто види художньо-конструктивної діяльності, зокрема дитячий дизайн, основи якого все ширше використовується у роботі з дітьми дошкільного віку.

Ключові слова: дошкільна освіта, вихователі закладів дошкільної освіти, художня праця, художньо-проектна діяльність, засоби мистецької освіти, сучасні технології навчання.

Постановка проблеми. У системі художньо-педагогічної освіти формування професійної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти істотно залежить від науково-методичної підготовки та інноваційних процесів, завдяки яким змінюється й прогресує суспільство. Сформувати професійні компетентності в майбутніх педагогів можна за умови включення у процес викладання мистецьких дисциплін чітко продуманої системи дидактичних форм, методів, технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи ситуацію у сучасній освіті, можна знайти недоліки у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. У вищих навчальних закладах помітно недооцінюють важливість використання сучасних технологій у художньо-проектних і дизайнерських напрямках підготовки. Недостатнє впровадження сучасних технологій гальмує розвиток творчої особистості, формування професійних компетентностей фахівців дошкільної освіти, перешкоджає накопи-

ченню і засвоєнню професійних знань і практичних умінь.

Сучасні вимоги суспільства до формування нової особистості знайшли відображення в основному змісті національної освіти. Державна національна програма «Освіта». («Україна XXI століття») головною метою загальноосвітніх навчальних закладів визначає «розвиток і формування соціально зрілої, працелюбною, креативною, творчої особистості громадянина України, здатного до свідомого суспільного вибору та збагачення на цій основі інтелектуального, культурного й економічного потенціалу народу» [2, с. 5].

Креативний потенціал особистості не формується сам по собі, його розвиток починається з перших років життя дитини. У Базовому компоненті дошкільної освіти вказано, що «в умовах глобалізаційних змін на часі модернізації змісту дошкільної освіти, гуманізації цілей і принципів переорієнтація на розвиток особистості дитини є основним ресурсом, який визначає поступовий рух суспільства» [1, с. 4]. Важливу роль відведено

навчанню і вихованню саме в закладах дошкільної освіти, які виконують соціальне замовлення держави в освіті, спрямоване на розвиток соціально активної особистості дитини дошкільного віку, самостійної, відповідальної, працелюбної, здатної до перетворення навколишнього світу.

Відродження художньої культури українського народу визначають нові напрями і пріоритети освітньої галузі. У Державній національній програмі «Освіта». («Україна XXI століття»), Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту». В Національній доктрині розвитку освіти України наголошено на необхідності підвищення якості підготовки педагогічних працівників, формування їх професійних умінь. Саме вміння у поєднанні зі здібностями є якісними показниками професіоналізму вихователів закладів дошкільної освіти, безпосередньою умовою розвитку особистості дитини, успішності виховного процесу загалом [2, с. 11].

В освітньому процесі закладів дошкільної освіти використовується багато форм, методів і засобів стимулювання розвитку творчої особистості, серед яких особливе місце займають художня праця та дитячий дизайн. На думку дослідників, саме в середовищі національної культури і з використанням надбань традиційної педагогіки та передових новітніх технологій навчання можливе успішне розв'язання проблеми формування творчої, всебічно розвиненої особистості з високим рівнем національної самосвідомості. Нова соціально-економічна ситуація в Україні ставить нові вимоги до розв'язання проблеми естетичної освіти і виховання майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. Саме сьогодні вкрай необхідно забезпечити підготовку їх до сприйняття прекрасного в оточуючому світі, сформуванню їх естетичну культуру [4].

Підготовка сучасного вихователя закладів дошкільної освіти, справжнього фахівця своєї справи, людини з високою естетичною культурою має здійснюватися з використанням передових інноваційних технологій, методик, вітчизняного та зарубіжного досвіду. Вирішенню питань удосконалення професійної діяльності педагогів присвячено багато досліджень вітчизняних і зарубіжних учених (А. Алексюк, Г. Ардамирова, Є. Барбіна, І. Гончаренко, О. Мороза, Н. Ничкало, Г. Ковальчука, В. Сластьоніна та інших).

Постановка завдання. Було проведено спостереження на практичних заняттях за студентами Житомирського державного університету імені Івана Франка з дисципліни «Художня праця та основи дизайну». Після вивчення теорії та методики викладання художньої праці та дитячого дизайну студенти отримали індивідуальні творчі завдання, що дало змогу використовувати теоретичні знання на практиці. Індивідуальний підхід до

практичної роботи дав можливість спостерігати не пасивно, а активно, ціленаправлено, загострюючи увагу на таких розумових операціях сприйняття, як порівняння, узагальнення, конкретизація, абстрагування. Також індивідуальні творчі завдання дають можливість самостійно розвиватися, використовувати весь творчий потенціал.

Метою статті є дослідження професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами художньої праці та дизайну у закладах вищої освіти в Україні; впровадження передових інноваційних технологій в освіту майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти мистецького спрямування, що суттєво впливає на основні засоби навчання, співвідношення та взаємодію окремих компонентів системи освіти.

Виклад основного матеріалу. Як вказано в тезах С. Фурманюк «Формування художньо-естетичної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів засобами праці» художня праця та дитячий дизайн – це ознайомлення зі конструктивними і декоративними властивостями різних матеріалів, з їх різновидами; вміння виготовляти творчі поробки, прикрашати їх аплікаціями, малюнками; формування вміння складати різноманітні дизайнерські композиції; розвивати конструкторські здібності. Це дисципліна, яка є складником загальної підготовки майбутнього спеціаліста – вихователя дітей дошкільного віку. У центрі її уваги – художньо-декоративна діяльність, педагогічні технології, прийоми і методи ручної та механічної обробки різних матеріалів. Розглядаючи художню працю як навчальний предмет для майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, необхідно враховувати специфічну функцію педагога-вихователя закладів дошкільної освіти, який є не тільки транслятором знань, але й творчою особистістю [4].

Діяльність вихователя дошкільного навчального закладу має багато вимірів і напрямів, характеризується складністю, адже здійснюється у своєрідному інформаційно-творчому художньому середовищі. Саме образотворче мистецтво, музика, хореографія, художня праця є таким комплексом засобів художньої виразності, який пробуджує чуття прекрасного, дає свободу уяві, творчості, фантазії, активізує художню дитячу діяльність. Тому для формування професійних умінь вихователя доцільно використовувати різні види художньої праці у їх взаємозв'язку [3, с. 35].

Основою викладання дисципліни є практичний підхід, який забезпечує набуття студентами умінь і навичок із проведення занять з художньої праці із дітьми дошкільного віку, планування навчально-виховної роботи, використання різноманітних форм організації праці дітей. Цей підхід дозволяє майбутньому фахівцеві оволодіти вмінням максимально індивідуалізувати навчальний процес через

факультативну роботу з дітьми, сприяти розвитку в них природних нахилів, інтересів і здібностей.

Формування у студентів художньо-естетичної компетентності передбачає підготовку педагога, спроможного до самостійного професійного становлення, до свідомої, цілеспрямованої, самостійної пізнавальної діяльності. Оскільки в сучасних умовах інформації з усіх галузей знань стало так багато, що її не можливо опанувати без уміння відбирати, аналізувати, то змінюються методи роботи закладів дошкільної освіти. Тому було запропоновано включення студентів спочатку в навчально-теоретичну, а потім у практично-творчу роботу. Такий підхід до вивчення художньої праці допоміг їм вивчити техніку безпеки, освоїти інструменти та приладдя для роботи, оволодіти прийомами заготівлі матеріалів, технологіями їх обробки, навчитися застосовувати евристичні методи, забезпечувати кольорову гармонію та єдність стилю, оволодіти технологічною послідовністю виготовлення іграшок, аплікацій, орігамі, самостійними дизайнерськими розробками тощо. Все це допомагає розвитку в майбутніх вихователів із дошкільного фаху творчого ставлення до своєї професії, формує в них естетичну культуру.

Програмою передбачені основні форми роботи зі студентами: лекції, практичні заняття і різноманітні завдання для самостійної роботи творчого характеру. Мета практичних занять: поглибити, розширити, деталізувати знання, які студенти отримали під час лекцій; перевірити якість їх засвоєння, удосконалити практичні вміння та навички безпосередньої роботи з дітьми.

Для відпрацювання на практичних заняттях були винесені важливі питання курсу: виготовлення площинних виробів; особливості застосування паперу і картону; способи виготовлення іграшок; виготовлення об'ємних виробів; способи конструювання: надрізання, складання, виконання викрійки; предметна, сюжетна та сюжетно-тематична аплікація; конструктивні та декоративні властивості різних природних матеріалів; виконання творчих дизайн проектів тощо.

Методика проведення практичних занять досить різноманітна. Використання практичних завдань допомагає викладачеві здійснювати контроль за засвоєнням студентами знань, сформованістю навичок і вмінь, сприяє розвитку пізнавального інтересу, естетичного смаку. Частина практичних занять має навчально-тренувальний характер. Студенти вправляються у виготовленні виробів, вчать здійснювати пошукову роботу щодо визначення тематики виробів. У процесі проведення таких практичних занять передбачаються різні види пізнавальної діяльності студентів: індивідуальна, диференційована, колективна, що забезпечує їхню взаємодію і розвиток здібностей та естетичної культури кожного студента.

Серед методів активізації пізнавальної діяльності найбільш поширеними є презентація і практикуми, підготовка виставок, інсценування простих казкових сюжетів тощо. Особлива увага в дисципліні «Художня праця та основи дизайну» приділяється організації самостійної роботи студентів, яка побудована таким чином, що є невід'ємною частиною цінних занять, входить як до практичних занять, так і виконується в гуртковій роботі. Серед завдань для самостійної роботи левову частку займають завдання творчого характеру, які вимагають від студентів естетичного смаку, високої художньої культури: створити декоративну композицію на полі різноманітної форми (квадрат, прямокутник, круг); створити предметно-сюжетну та сюжетно-тематичну аплікацію; виконати сюжетну композицію за мотивами казок, оповідань чи власним задумом; створити один і той самий образ, використовуючи різний матеріал тощо.

У процесі викладання дисципліни передбачені методи контролю і оцінювання навчальних досягнень студентів, які мають на меті перевірку ступеня засвоєння ними елементів знань, умінь і навичок певного модуля. За кожним модулем студент виконує визначену програмою кількість завдань репродуктивного, реконструктивного, творчого характеру; роботу з підручником, підготовку повідомлень, рефератів, розробку творчих завдань, підготовку обґрунтування виготовлених виробів, складання перспективних планів художньо-творчої роботи з дітьми, розробку програми роботи факультативу з художньої праці для дошкільників різного віку, аналіз готових виробів співкурсників і митців-професіоналів [4].

Висновки і пропозиції. Автором було досліджено та проаналізовано проблему формування художньо-предметної діяльності вихователів закладів дошкільної освіти. Індивідуальний підхід до навчання та використання його на практичних заняттях є ефективним при впровадженні передових інноваційних технологій. Це сприяє вдосконаленню самостійної роботи студентів та активації творчого потенціалу. Таке використання навчального процесу дозволяє розширити можливості навчання та індивідуальні особливості студентів.

Список використаної літератури:

1. Виховання дошкільника в праці / за ред. З.Н. Борисової. [2-е вид доопр. і доповн.]. К. : ВШОЛ, 2002.
2. Державна національна програма «Освіта». («Україна XXI ст.»). К. : Райдуга, 1994. 62 с
3. Дитина. Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт кол.: Г.В. Беленька та ін.; наук. ред. Г.В. Беленька, М.А. Машовець; Мін-во осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.

4. Фурманюк С.М. Формування художньо-естетичної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів засобами праці / С.М. Фурманюк / Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти : збірник науково-методичних праць / За заг. ред. В.Є. Литньова, Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2014. С. 214–217.

Furmaniuk S. Formation of art-subject activities of future education facilitators

The article deals with the issues of integration of higher education of Ukraine into the world space, which defines for higher education institutions a number of important strategic tasks, the first of which are: revival of national foundations of upbringing of children and youth; renewal and enrichment of the nation's intellectual gene pool; training of the national intelligentsia, a new generation of teaching staff capable of forming the spiritual, intellectual and creative potential of the country. The tasks, goals and ways of solving them at every level of education, starting from preschool education, are considered. Future educators of preschool children should be provided with highly qualified vocational training in various fields, including the artistic and aesthetic cycle, during their studies at higher education institutions.

The possibility of artistic and practical activity to form constructive and artistic-design skills and abilities of children, to promote their creative development is considered. It is also an opportunity for art work to integrate the technologies of mechanical processing of materials with artistic and design activity, which becomes a kind of artistic activity as design. The theory of problem learning is considered, which involves creating a problem situation and activating students' independent activity in its solving, which leads to a thorough mastering of educational material and the development of creative thinking. The need to improve the content of training of preschool education specialists is identified and it is important to improve methodological support of this process.

This is due to the modern educational tasks, the needs of pedagogical practice in organizing and conducting art and group classes with children. The program of the discipline aimed at gradual mastering by students of theoretical knowledge and practical skills in the field of artistic and aesthetic activity, specification of artistic work, forms, methods, techniques used in working with children in the art direction is considered. It also examines the types of artistic and constructive activities, including children's design, the basics of which are increasingly used in work with preschool children.

Key words: *preschool education, preschool teachers, art work, art and design activity, means of art education, modern teaching technologies.*